
Tanulmányok

Nők az Európai Parlamentben, az európai uniós nőpolitika

Koncz Katalin,
a Budapesti Corvinus Egyetem
egyetemi tanára
E-mail:
professor.katalin.koncz@gmail.com

A nők pozíciója Európa politikai csúcsvezetésében gyenge. A nők egyenlő esélyének segítését célzó stratégiák, határozatok, ajánlások, akcióprogramok nagy száma jelentős előrelépést sejtetett, ez azonban nem következett be az elmúlt évtizedekben. Az Európai Unió legfelsőbb hatalmi posztjait is a férfiak uralják. Legerőteljesebb a női jelenlét az Európai Parlament képviselői között, ami országok és pártcsaládok szerint nagy szóródást mutat. Kedvezőtlen a magyarországi női részvétel az Európai Parlamentben, az utolsó előtti helyet foglaljuk el a tagországok között. A tanulmány átfogó képet nyújt a nők jelenlétéről az Európai Parlamentben, bemutatja a változás tendenciáját és a közreműködő mechanizmusokat. A pártok kulcsszerepet játszanak ebben a folyamatban, mivel a választói akarat a pártpreferencia alapján érvényesül, a mandátumszerzést pedig egyértelműen a pártok jelöltállítási gyakorlata, a listahelyezés és a nyerési esély határozza meg.

Tárgyszó:
Választási statisztika.
Nők.

A világ fejlettebb térfelében napjainkra nemzetközi ajánlások sora született a nők elleni hátrányos megkülönböztetés minden formájának felszámolására. Intézkedések támogatják a nők esélyegyenlőségének megteremtését és javítását a politika, a gazdaság, valamint a család szférájában. Jóllehet az Európai Unió is szorgalmazza a nemek (nők) esélyegyenlőségének megteremtését, számos határozatot és ajánlást fogalmazott meg, intézményrendszerének csúcsán mégis kevés nő található.

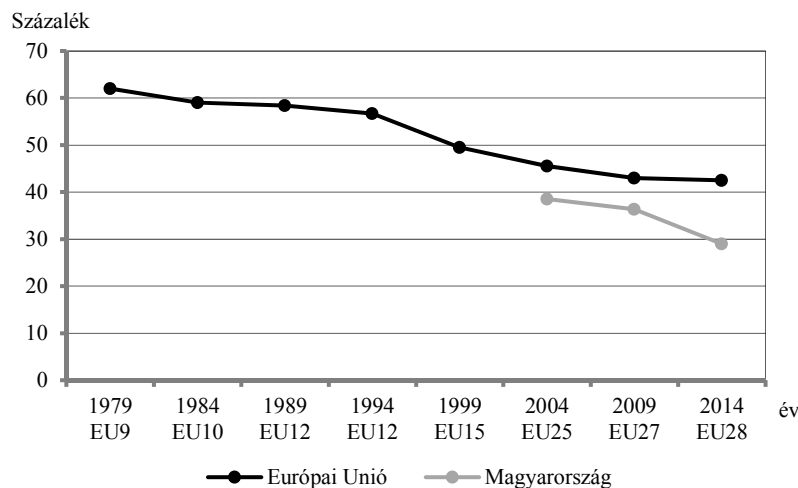
Az Európai Unió legfontosabb törvényhozó és végrehajtó hatalmi ágai az Európai Parlament (EP), az Európai Unió Tanácsa¹ és az Európai Bizottság. A választói akarat az európai parlamenti képviselők személyét illetően a pártpreferencia alapján érvényesül. A választók ugyanis listákra szavaznak, a listákon a megjelenítést és a helyezést a pártok döntenek el.

1. A női jelenlét az Európai Parlamentben

Jelenlegi formájában az Európai Parlament a nyolcadik ciklusát tölti. A választáson való részvétel folyamatosan csökken, jelezve a választók viszonyát az Európai Unióhoz és a Parlamenthez. Míg 1979-ben Európai Unió kilenc tagállama választóinak 62,0 százaléka járult az urnákhoz, 2014-ben a 28 tagállam lakosságának 42,5 százaléka. A részvétel jelentősen szóródik a tagállamok között: legmagasabb volt 2014-ben Belgiumban (89,6%), a legalacsonyabb Szlovákiában (13,1%). A kelet-közép-európai országok nagy reményeit követő csalódottságát fejezi ki, hogy többségükben (Litvánia kivételével (47,4%)) a legalacsonyabbak közé tartozik a választók azon aránya, akik éltek a szavazati jogukkal az európai parlamenti választásokon (<http://www.eredmenyek-valasztasok2014.eu/hu/turnout.html>). A hazai választási részvétel az unióbeli átlag alatt marad (lásd az 1. ábrát), és lényegesen kevesebb (29,0%), mint az országgyűlési választásokon (61,2%).

¹ Nem szerencsés az elnevezés, mert a laikus közvélemény nem tud eligazodni a majdnem azonos nevű három szervezet között. Az *Európai Unió Tanácsa* az uniós országok minisztereinek testülete, feladata jogszabályok elfogadása és a szakpolitikák összehangolása. Nem tévesztendő össze az *Európai Tanáccsal*, amely az Európai Unió csúcsszerve, minnek keretében az uniós vezetők (a tagállamok állam- és kormányfői, az Európai Tanács elnöke, az Európai Bizottság elnöke) az uniós politika prioritásait határozzák meg. Az *Európa Tanács* az európai államok regionális (nem uniós) nemzetközi szervezete.

1. ábra. Részvétel az európai parlamenti választásokon, 1979–2014

Forrás: <http://www.results-elections2014.eu/en/turnout.html>

1.1. A női részvétel az európai parlamenti képviselők között

A nők pozíciója Európa csúcvezetésében elenyésző. 2014 áprilisában, az Unió országaiban két női elnök volt (Málta és Litvánia), a kormányokban a női jelenlét uniós átlaga 27 százalék (EC [2014]). Legmagasabb napjainkban a nők aránya a francia kormányban, ahol a miniszterek fele nő.²

Az Európai Unió legfelső hatalmi posztjait a férfiak uralják. Az Európai Parlamentnek eddig két nőelnöke volt,³ az Európai Tanácsban egy nő elnökölt.⁴ 2014-ben is férfi az Európai Parlament és az Európai Tanács elnöke.⁵ Az Európai Bizottságnak mindig férfi volt az elnöke, jelenleg is férfi.⁶ 1989-ben került be nő először a Bizott-

² <http://www.gouvernement.fr/institutions/composition-du-gouvernement>

³ *Simone Veil* (a közvetlenül megválasztott parlament első női elnöke 1979–1982) és *Nicole Fontaine* (1999–2002). http://europa.eu/about-eu/basic-information/eu-presidents/index_hu.htm

⁴ *Angela Merkel* (2007. január–június). http://europa.eu/about-eu/basic-information/eu-presidents/index_hu.htm

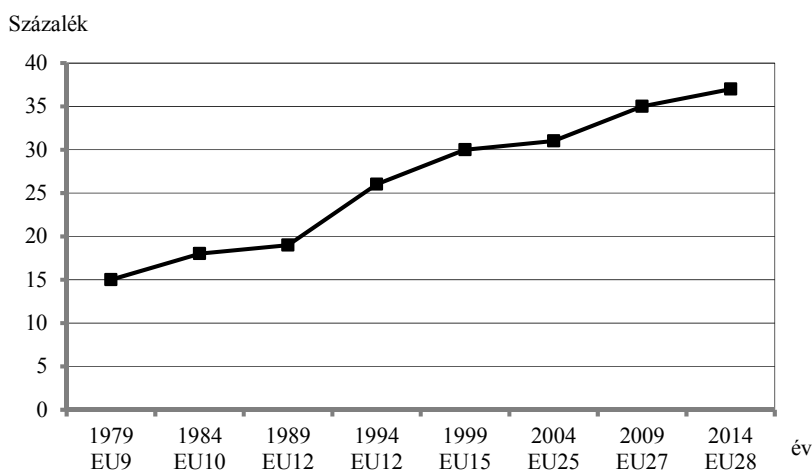
⁵ Az Európai Parlament elnöke *Martin Schulz*, az Európai Tanács elnöke *Herman Van Rompuy*.

⁶ Jelenleg *Jean-Claude Juncker* az Európai Bizottság elnöke. Az Európai Tanács javasolja az elnökjelöltet a Bizottság élére, az európai parlamenti képviselők hagyják jóvá. Az Elnök választja ki a biztosokat az EU-tagországok által jelölt személyek közül, akiket először a Miniszterek Tanácsa, majd a Parlament elé terjeszti jóváhagyásra. A jelenlegi Bizottság 2014. október 31-éig van hivatalban. Az Európai Parlament 2014. júliusban megszavazta, az Európai Unió Tanácsa kinevezte a négy ideiglenes EU-biztos, akik október 31-ig vették át az EP-taggyá választott korábbi uniós biztosok feladatait. Magyarország *Andor László* helyett *Navracsics Tibort* jelöli.

ságba, akkor mindjárt kettő,⁷ 1995 és 1999 között már öt nőtagja volt. Jelenleg a huszonnyolc biztos közül kilenc nő, hárman alelnökök.⁸ Legerőteljesebb a női jelenlét az Európai Parlament képviselői között.

A nők részvétele az Európai Parlamentben folyamatosan emelkedett az elmúlt évtizedekben. Míg 1979-ben az Unió kilenc államában 15 százalék volt a nők aránya, 2014-ben a 28 tagállamban 37 százalék. (Lásd a 2. ábrát.) Elérte azt a kritikus értéket, amikor szakirodalmi források és nőmozgalmi elvárások szerint a női befolyás érzékelhetővé válik. Vizsgálataim szerint ez nem következett be. Nem volt hangsúlyosabb a női esélyegyenlőség kérdése a gyakorlati munkában, sőt inkább visszaszorult az elmúlt évek során. A nők a férfiakkal együtt a pártcsalád prioritásai szerint szavaznak.

2. ábra. A nők aránya az Európai Parlament képviselői között, 1979–2014

Forrás: <http://www.eredmenyek-valasztasok2014.eu/hu/gender-balance.html>

2014-ben, az Európai Parlamentben a máltai nők aránya a legmagasabb: a képviselők több mint kétharmada nő. Kirívóan alacsony a női jelenlét Litvánia esetében, ahol a képviselőknek csak 9 százaléka nő. (Lásd az 1. táblázatot.) Magyarország, Litvániát és Ciprust megelőzve, az utolsó előtti harmadik helyen áll 19 százalékos női részvétellel. Uniós tagságunk (2004) óta felére esett vissza a nők aránya az euró-

⁷ A görög *Vasso Papandreou* és a francia *Christiane Scrivener*. <http://www.europarl.europa.eu/meps/hu/search.html>

⁸ 2009–2014 között az elnök *José Manuel Barroso*, nyolc alelnök között három nő van: *Catherine Ashton* (az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője), *Viviane Reding* (Jogérvényesülés, alapvető jogok és uniós polgárság), *Neelie Kroes* (Digitális politika). http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/members/index_hu.htm

pai törvényhozó testületben. Míg az első két periódusban a képviselők több mint egyharmada nő volt, jelenleg alig egyötöde.

Az Unió megalakulását követően – négy ország kivételével – különböző időpontokban visszaesett a nők aránya a képviselők között. Csak az Egyesült Királyságban (egy stagnáló periódust követően) és 2004. évi belépése óta Lengyelországban emelkedett folyamatosan a női jelenlét az Európai Parlamentben, Magyarországon és Litvániában pedig folyamatosan csökkent. A legrégebbi tagállamok közül a legnagyobb kilengéseket Írország mutatja. Itt a minimális és a maximális nőarány közötti különbség (48 százalékpont), a legkisebb Dániában (15 százalékpont). Kiemeljük Máltát, ahol a nők európai parlamenti részaránya nulláról kétharmadra emelkedett, bár a 2009 és 2014 közötti időszak második felében a változások miatt már 50 százalék volt.

A 2004. év óta érvényesülő tendenciák szerint a tagországok négy típusba sorolhatók. A magyarországihoz hasonló, folyamatos csökkenés jellemző Bulgáriára, Franciaországra és Litvániára. Ezzel ellentétben folyamatosan emelkedett a nők aránya Ausztriában, Cipruson, az Egyesült Királyságban, Horvátországban, Lengyelországban, Portugáliában, Spanyolországban és Svédországban. Átmeneti visszaesést követően 2014-re emelkedett a nők aránya Csehországban, Írországban, Luxemburgban és Szlovéniában. Végül a negyedik típusba azok az országok sorolhatók, ahol átmeneti emelkedést követően 2014-re csökkent a női részarány: Belgiumban, Dániában, Finnországban, Görögországban, Lettországban, Németországban, Romániában és Szlovákiában. Három ország válik ki a felsorolt csoportokból. Észtországban mindhárom periódusra jellemző, hogy a képviselők fele nő. Két periódusban tapasztalható azonos női részarány után Hollandiában csökkent, Olaszországban emelkedett a nők aránya. (Lásd az 1. táblázatot.)

A fejlett és a dél-európai országok többségében a nők aránya magasabb az Európai Parlamentben, mint a nemzeti parlamentekben. (Lásd a 2. táblázatot.) Belgium, Dánia és Németország kivétel az általános trend alól. Különösen nagy a nők jelenléte közötti különbség a két testületben Málta és Írország esetében, ahol az Európai Parlamentbe delegált nők aránya 4,7-szer és 3,5-szer nagyobb, mint a nemzeti parlamentekben. *Antal és Izraeli* [1993] az Európai Parlament és a nemzeti parlamentek közötti női hatalmi különbséget a pozíció kisebb hatáskörével és presztízsével magyarázza, ami miatt kevésbé vonzó a karrierorientált férfiak számára. A jelenség azt igazolja, hogy a hatalmi pozícióban való női jelenlét általános törvényszerűségei az európai parlamenti posztokra is jellemzők.⁹ A nők a kisebb döntési kompetenciával rendelkező pozíciókban vannak nagyobb arányban jelen.

⁹ Írásaimban rendszeresen foglalkoztam ezzel a kérdéssel, például (*Koncz* [1984], [1994]).

1. táblázat

*A nők arányának alakulása az egyes országok európai parlamenti képviselői körében, 1979–2014
(százalék)*

Ország	1979.	1984.	1989.	1994.	1999.	2004.	2009.	2014.
	év							
Ausztria					38	28	41	44
Belgium	8	17	17	32	28	33	36	29
Bulgária*						44	41	29
Ciprus						0	33	17
Csehország						21	18	24
Dánia	31	38	38	44	38	43	46	38
Egyesült Királyság	14	15	15	18	24	26	33	41
Észtország						50	50	50
Finnország					44	43	62	54
Franciaország	22	21	23	30	40	45	44	42
Görögország		8	4	16	16	29	32	24
Hollandia	20	28	28	32	35	48	48	42
Horvátország**							33	45
Írország	13	13	7	27	33	38	25	55
Lengyelország						15	22	24
Lettország						33	38	37
Litvánia						38	25	9
Luxemburg	17	50	50	50	33	50	17	33
Magyarország						38	36	19
Málta						0	0*	67
Németország	15	20	31	35	37	33	37	36
Olaszország	14	10	12	13	11	21	21	40
Portugália			13	8	20	25	36	38
Románia*						29	36	31
Spanyolország			15	33	34	26	36	41
Svédország					41	47	56	65
Szlovákia						36	38	31
Szlovénia						43	29	37

* 2007. év.

** 2013. év.

Megjegyzés. Mindenkor a választás időpontjában érvényes érték, ami a periódus végére általában megváltozik.

Forrás: <http://www.results-elections2014.eu/en/country-results-at-2014.html> alapján.

2. táblázat

*A nők aránya az Európai Parlamentben és a nemzeti parlamentekben
a fejlett- és a dél-európai piacgazdaságokban, 2014*

Ország	Nők aránya (százalék)		Európai Parla- ment/nemzeti parlament
	az Európai Parlamentben	a nemzeti parlamentekben	
Málta	67,0	14,3	4,7
Svédország	65,0	40,5	1,6
Írország	55,0	15,7	3,5
Finnország	54,0	42,5	1,3
Ausztria	44,0	33,3	1,3
Hollandia	42,0	38,7	1,1
Franciaország	42,0	26,2	1,6
Spanyolország	41,0	39,7	1,0
Egyesült Királyság	41,0	22,6	1,8
Olaszország	40,0	31,4	1,3
Dánia	38,0	39,1	1,0
Portugália	38,0	31,3	1,2
Németország	36,0	36,5	1,0
Luxemburg	33,0	28,3	1,2
Belgium	29,0	41,3	0,7
Görögország	24,0	21,0	1,1
Ciprus	17,0	12,5	1,4

Forrás: <http://www.europarl.europa.eu/meps/hu/map.html>, <http://www.eredmenyek-valasztasok2014.eu/hu/country-results-dk-2014.html#table05>, <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>

Hasonló tendencia figyelhető meg a később csatlakozó közép-kelet-európai térségben is. Szlovénia, Lengyelország és Litvánia kivételével a nők aránya magasabb az Európai Parlamentben, mint a nemzeti parlamentekben. (Lásd a 3. táblázatot.) Leghangsúlyosabb az észtsországi női részvétel az Európai Parlamentben, ahol az ország belépése óta a képviselők fele nő. Esetükben és Romániában a legnagyobb a különbség a két testületben a női jelenlét tekintetében: az európai parlamenti képviselők aránya több mint kétszerese a nemzetinek. Litvánia gyakorlata egyedülálló, a nemzeti parlamentben a képviselők aránya majdnem háromszoros.

3. táblázat

*A nők aránya az Európai Parlamentben és a nemzeti parlamentekben
a kelet-közép-európai országokban, 2014*

Ország	Nők aránya (százalék)		Európai Parla- ment/nemzeti parlament
	az Európai Parlamentben	a nemzeti parlamentekben	
Észtország	50,0	19,0	2,6
Horvátország	45,0	23,8	1,9
Lettország	37,0	25,0	1,5
Szlovákia	31,0	18,7	1,7
Szlovénia	31,0	33,3	0,9
Románia	31,0	13,5	2,3
Bulgária	28,0	24,6	1,1
Lengyelország	24,0	24,3	1,0
Csehország	24,0	19,5	1,2
Magyarország	19,0	9,5	2,0
Litvánia	9,0	24,1	0,4

Forrás: <http://www.europarl.europa.eu/meps/hu/map.html>, <http://www.eredmenyek-valasztasok2014.eu/hu/country-results-dk-2014.html#table05>, <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>

A nők aránya jelentősen szóródik pártcsaládok szerint. A perióduson belüli átrendeződés is számottevő az új tagok belépésével (az arányok változnak), illetve az országok képviselőinek cseréje miatt (mint például Málta esetében). Az Európai Parlamentben is érvényesül a nemzetközi tendencia, miszerint a konzervatív, magukat jobboldalinak valló pártokban kisebb a női részarány, mint a baloldalon. Míg a korábbiakban a Zöldek képviselőcsoportjában volt a legmagasabb a nők aránya, 2014-ben az Egységes Európai Baloldal/Északi Zöld Baloldal Képviselőcsoportban, ahol a képviselők majdnem fele nő. (Lásd a 4. táblázatot.) A nők többségét értelemszerűen a két legnagyobb pártcsalád, a Szocialisták és Demokraták Progresszív Szövetsége (31,4%), és az Európai Néppárt (Kereszténydemokraták – 24,8%) képviselőcsoportja adja.

A 2009 és 2014 közötti időszakban zajlott változás és az új választás eredménye alapján a pártcsaládok négy csoportba sorolhatók. Három pártcsaládban folyamatosan emelkedett a képviselőnők aránya, kettőben csökkent. Feltűnő, hogy a Zöldek/Európai Szabad Szövetség képviselőcsoportjában folyamatosan és nagymértékben esett a nők aránya, 55 százalékról 42 százalékra.

4. táblázat

A nők aránya az Európai Parlament pártcsaládjaiban, 2014
(százalék)

Képviselőcsoportok	A nők aránya		
	2009-ben megválasztottak	2014-ben lekötözökök	2014-ben megválasztottak
Egységes Európai Baloldal/Északi Zöld Baloldal	28,6	37,1	48,1
Európai Konzervatívok és Reformerek	13,0	22,8	21,4
Európai Néppárt (Kereszténydemokraták)	33,6	34,4	30,9
Független képviselők	18,5	24,2	26,9
Liberálisok és Demokraták Szövetsége Európáért	45,7	42,2	39,7
Szabadság és Demokrácia Európája	15,6	6,5	37,5
Szocialisták és Demokraták Progresszív Szövetsége	40,2	43,1	45,0
Zöldek/Európai Szabad Szövetség	54,6	49,1	42,0
Európai Parlament összesen	35,1	36,3	36,5

Forrás: <http://www.europarl.europa.eu/meps/hu/search.html?politicalGroup=4269>

5. táblázat

A nők arányának változása az Európai Parlament pártcsaládjaiban, 2009–2014

A változás jellege	Pártcsaládok
Folyamatos emelkedés	Egységes Európai Baloldal/Északi Zöld Baloldal, Szocialisták és Demokraták Progresszív Szövetsége, Független képviselők, Európai Parlament összesen
Folyamatos csökkenés	Zöldek/Európai Szabad Szövetség, Liberálisok és Demokraták Szövetsége Európáért
Átmeneti emelkedés után csökkenés	Európai Konzervatívok és Reformerek, Európai Néppárt (Kereszténydemokraták)
Átmeneti csökkenés után emelkedés	Szabadság és Demokrácia Európája

1.2. Nők az Európai Parlament bizottságaiban

Napjainkban 22 bizottság működik az Európai Parlamentben. A bizottságok vezetőinek többsége férfi. Az előző periódusban egyharmaduk volt nő, jelenleg a 22 bi-

zottságból 10 élén áll nő (45,5%).¹⁰ A bizottságokba állandó és póttagokat delegálnak a pártok. 2014-ben az állandó bizottsági¹¹ tagok 38,0 százaléka nő.

6. táblázat

A nők az Európai Unió állandó bizottságaiban 2014-ben
(százalék)

Állandó bizottság	Tagok	Póttagok	Együtt
Külügy	18,3	28,6	23,4
Emberi jogok	26,7	38,9	31,3
Biztonság- és védelempolitika	20,0	12,0	17,3
Fejlesztés	28,6	30,8	29,6
Nemzetközi kereskedelem	36,6	25,0	30,9
Költségvetés	29,3	13,9	22,1
Költségvetés-ellenőrzés	20,0	33,3	26,3
Gazdasági és monetáris ügyek	23,0	42,3	31,9
Foglalkoztatás és szociális ügyek	61,8	45,7	54,5
Környezetvédelem, közegészségügy és élelmiszer-biztonság	45,6	43,3	44,4
Ipar, kutatás és energiaügy	23,9	31,3	27,5
Belsőpiac és fogyasztóvédelem	45,0	44,7	44,9
Közlekedés és idegenforgalom	38,8	32,6	35,8
Regionális fejlesztés	37,2	31,7	34,5
Mezőgazdaság és vidékfejlesztés	28,9	37,8	33,3
Halászat	33,3	45,8	39,6
Kultúra és oktatás	41,9	48,4	45,2
Jogi ügyek	44,0	36,4	40,4
Állampolgári jogok, bel- és igazságügy	61,2	46,4	53,3
Alkotmányos ügyek	16,0	28,0	22,0
Nők jogai és esélyegyenlőség	94,3	75,0	85,1
Petíciók	64,7	41,4	54,0
Összesen	38,0	37,1	37,6

Forrás: <http://www.europarl.europa.eu/committees/hu/afet/members.html?action=14&webCountry=&webTermId=&name=&politicalGroup=&bodyType=&bodyValue=&type=&filter=#menuzone>

¹⁰ Emberi jogok, Biztonság- és védelempolitika, Fejlesztés, Költségvetés-ellenőrzés, Belsőpiac és fogyasztóvédelem, Regionális fejlesztés, Kultúra és oktatás, Alkotmányos ügyek, Nők jogai és esélyegyenlőség, Petíciók. <http://www.europarl.europa.eu/committees/hu/home.html>

¹¹ A 2009 és 2014 közötti periódusban három külön bizottság működött: Politikai kihívások bizottsága (2011. június 30-án befejezte tevékenységét), Pénzügyi, gazdasági és szociális válság bizottság (2011. július 31-én befejezte tevékenységét), Szervezett bűnözés, korrupció és pénzmosás bizottság (2013. október 23-án befejezte tevékenységét). <http://www.europarl.europa.eu/committees/hu/afet/home.html>

A nemzetközi tapasztalatokkal megegyezően a nők jelenléte a humánügyekkel kapcsolatos bizottságokban a legjelentősebb. Kiemelkedően magas az arányuk a Nők jogai és esélyegyenlőség bizottságban, és feltűnően kicsi a Biztonság- és védelempolitika bizottságban. A tagok felét meghaladja a Foglalkoztatás és szociális ügyek, az Állampolgári jogok, bel- és igazságügy, valamint a Petíciók bizottságban. A póttagok körében összességében kisebb a nők aránya, mint a tagok között, a 22 bizottságból 10-ben haladja meg azt. (Lásd a 6. táblázatot.)

1.3. A Nők jogai és esélyegyenlőség bizottság tevékenysége

Nőjogi bizottság különböző neveken 1984 óta működik, amely fontos szerepet játszott abban, hogy az esélyegyenlőség bekerüljön az Európai Parlament vérkeringésébe. A bizottság jelenlegi elnöke a spanyol *Iratxe Garcia Pérez* (Szocialisták és Demokraták Progresszív Szövetsége Európai Parlamenti Képviselőcsoport), korábbi elnöke a svéd *Mikael Gustafsson* volt. Magyarországról 2009–2014 között *Gurmai Zita* a bizottság alelnöke volt és *Járóka Livia* bizottsági tag. Jelenleg *Morvai Krisztina* a bizottság tagja, *Pelczné Gáll Ildikó* póttagja.

A bizottság feladata az esélyegyenlőség politika meghatározása, a nők jogainak védelme, a nemi alapú diszkrimináció megszüntetése. Prioritást élvez a nemek közötti bérszakadék, a nők körében tapasztalható szegénység, a nők döntéshozatalban való alulreprezentáltsága, a nő- és gyermekkereskedelem, valamint a nők és gyermekek elleni erőszak problémája. A férfiak helyzetéről és védelméről még a nők helyzetével összefüggésben sem esik szó.

A bizottság (ritkán) előterjesztéseket készít és véleményez, sajtóközleményeket ad ki, tanulmányokat készíttet, munkacsoportokat szervez. A 2009 és 2014 közötti periódusban hét ország (Görögország, Horvátország, Írország, Litvánia, Magyarország, Olaszország, Portugália) tanulmányát jelentette meg. Rétegtanulmányok készültek a mozgássérült nőkről, a fiatal nők munkanélküliségéről, a roma nők helyzetéről (horvátországi, magyarországi jelentés és összefoglaló tanulmány). Áttekintik a nők helyzetét a különböző gazdasági ágazatokban és intézményekben (halászat és mezőgazdaság, politika és média, kvóták alkalmazásának gyakorlata, unióbeli intézmények, választási rendszer). Tanulmányok készülnek a különböző politikai és gazdasági jelenségeknek a nők helyzetére gyakorolt hatásáról (válság, arab tavasz). Az elkészült tanulmányokban hangsúlyos szerepet kap a nők elleni erőszak (öt tanulmány foglalkozik ezzel). Elemezték a menedékkérvényeket, a tartásdíj rendszerét, a gyermekintézményi ellátottságot. Munkacsoportot szerveztek a vezető nők helyzetéről. A sokirányú tevékenység gyakorlati hasznosulása elmarad a kívánatostól. Mindent alátámasztja, hogy tanulmányok, javaslatok, konferenciák minduntalan az 1995-ben Pekingi Cselekvési Platform javaslatának aktualitását hangsúlyozzák, stratégiák

alaját képezi a csaknem húsz éves gondolatrendszer.¹² A 2010-2015-re szóló stratégia a 2006-ban megfogalmazott ütemtervet ismétli, jelentősebb haladásról nem tudnak számot adni a döntéshozók.

2. Magyarországi nők az Európai Parlamentben

A választási feltételek tagságunk kezdetétől (2004) változatlanok: a pártoknak húszezer érvényes ajánlást kellett összegyűjteniük ahhoz, hogy listát állíthassanak. A listán háromszor annyi jelölt volt indítható, mint amennyi a megszerezhető mandátumok száma. A tagországok számának emelkedésével a mandátumok száma csökkent: 2004-ben 24, 2009-ben 22, 2014-ben 21 tagot delegálhattunk. A választáson indulni kívánó pártok száma folyamatosan nőtt, végül mindhárom periódusban nyolc párt jutott el a választásig. (Lásd a 7. táblázatot.) A listát állító pártok folyamatosan változtak, újak jelentek meg, mások eltűntek az európai parlamenti szinterről. Csak a Fidesz – Magyar Polgári Szövetség (Fidesz) és a Magyar Szocialista Párt (MSZP) képviselői voltak mindvégig jelen az Európai Parlamentben.

7. táblázat

Pártok és listák, 2004–2014

Választási év	A választáson indulni kívánó	Közös lista/ közös listát állító	Listát állító	A választáson induló
	pártok száma			
2004	16	1/2	9	8
2009	28	2/4	8	8
2014	37	2/4	11	8

Forrás: valasztas.hu alapján.

¹² A nőkérdés világméretű visszaszorulását jelzi, hogy Pekinget követően nem rendeztek világkonferenciát. Helyette Peking+5, Peking+10, Peking+15 címszóval szerveztek összejöveteleket az ENSZ égisze alatt, és készültek anyagok a Pekingi Cselekvési Platform értékeléséről. Ezek „gumicsontot” szolgáltatnak a megoldatlan alapkérdések megvitatásához.

2.1. Nők száma és aránya a magyarországi európai parlamenti képviselők körében

A nők aránya az európai parlamenti képviselők között Magyarországon 2014-ig egyharmad körül alakult, a 2014. évi választás során 19 százalékra esett vissza. Számuk felére csökkent, mindössze négy nő nyert mandátumot. (Lásd a 8. táblázatot.)

8. táblázat

A képviselők száma és aránya, 2004–2014

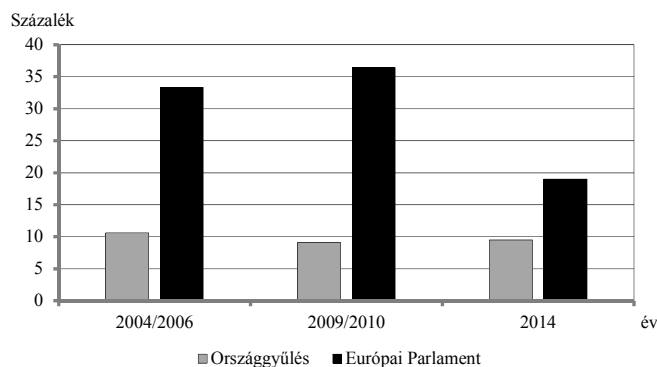
Választási év	Nők száma	Nők aránya
2004	8*	33,3
2009	8**	36,4
2014	4	19,0

* A választás időpontjában Dávid Ibolya, aki helyett Olajos Péter lett EP képviselő. Így a nők száma a periódusban hét főre apadt. Demszky Gábor helyébe Bernáthné Mohácsi Viktória, Kovács László helyébe Dobozi Alexandra lépett. Így a nők száma a periódusban 9 főre nőtt.

** A ki- és belépések miatt a választáskor jellemző nők száma nem változott. Pelczné Gáll Ildikó lépett Schmitt Pál helyére. Győri Enikő államtitkárrá kinevezése miatt lemondott EP-mandátumáról, helyére Bagó Zoltán került.

Forrás: valasztas.hu alapján.

3. ábra. A nők aránya az Európai Parlamentben és a magyar országgyűlésben, 2004–2014

Forrás: http://valasztas.hu/hu/ep2014/877/877_0_index.html

A képviselők pozíciója az Európai Parlamentben, mindhárom periódusban jobb volt, mint a magyar országgyűlésben. Míg a nemzeti parlamentben a nők aránya ebben az időszakban 9,1 és 10,6 százalék között mozgott, az Európai Parlamentben 19,0 és 36,4 százalék között.

A nők aránya különbözik pártok szerint. Kiemelkedően magas (75,0%) volt az MSZP képviselői között 2009-ben.¹³ Tekintettel kell lenni azonban arra, hogy a nagy százalékok mögött kis létszámok húzódnak meg, az MSZP esetében a négy főből három volt nő. A női képviselők fele (4 fő) a Fidesz–Kereszténydemokrata Néppárt (KDNP) színeiben jutott mandátumhoz a megelőző periódusban. A 2014-es választás során felére esett a nők száma. Három nő a Fidesz–KDNP színeiben került be az Európai Parlamentbe, a negyedik a Jobbik Magyarországért Mozgalom (Jobbik) képviselőjében. A többi mandátumot nyert párt a Demokratikus Koalíció (DK), Együtt – a Korszakváltók Pártja–Párbeszéd Magyarországért (EGYÜTT–PM), a Lehet más a politika (LMP) és az MSZP körében nincs női képviselő. Különösen nagy változást élt meg az MSZP: a korábbi időszak 75 százalékos nőiképviselő-aránya nullára esett vissza.

9. táblázat

*A magyarországi európai parlamenti képviselők száma nemek szerint
a 2004, 2009. és a 2014. évi választás idején
(fő)*

Párt	2004			2009			2014		
	Nők	Férfiak	Együtt	Nők	Férfiak	Együtt	Nők	Férfiak	Együtt
DK								2	2
EGYÜTT–PM								1	1
Fidesz–KDNP	3	9	12	4	10	14	3	9	12
Jobbik				1	2	3	1	2	3
LMP								1	1
MDF	1		1		1	1			
MSZP	4	5	9	3	1	4		2	2
SZDSZ	-	2	2						
<i>Összesen</i>	<i>8</i>	<i>16</i>	<i>24</i>	<i>8</i>	<i>14</i>	<i>22</i>	<i>4</i>	<i>17</i>	<i>21</i>

Megjegyzés: 2004-ben Fidesz–KDNP: Barsiné Pataky Etelka, Járóka Livia, Gál Kinga. MDF: Dávid Ibo-ly, majd helyette Olajos Péter. MSZP: Lévai Katalin, Kósáné Kovács Magda, Gulyásné Gurmai Zita, Herczog Edit, később Dobolyi Alexandra. SZDSZ: A választást követően Demszky Gábor helyett Bernáthné Mohácsi Viktória. 2009-ben Fidesz–KDNP: Gál Kinga, Járóka Livia, Hankiss Ágnes, Győri Enikő. Később Schmitt Pál helyett Pelzné Gáll Ildikő. Államtitkári kinevezése miatt megszűnt Győri Enikő EP-mandátuma. Jobbik: Morvai Krisztina. MSZP: Göncz Kinga, Herczog Edit, Gulyásné Gurmai Zita. 2014-ben Fidesz–KDNP: Pelzné Gáll Ildikő, Gál Kinga, Bocskor Andrea. Jobbik: Morvai Krisztina.

Forrás: http://valasztas.hu/hu/ep2009/7/7_0_index.html

¹³ 2004-ben az MSZP-ben a nők aránya a választáskor 44,4 százalék, a Fideszben 25,0 százalék volt. A cse-rék miatt az arányok a periódusban a későbbiekben változtak.

2.2. Nők a magyarországi európai parlamenti képviselőjelöltek körében

A mandátumszerzést egyértelműen a pártok jelöltállítási gyakorlata, a listahelyezés és a nyerési esély határozza meg. A pártok nagyobb arányban jelölnek nőket az európai, mint a hazai parlamenti választások során. Az elmúlt tízéves uniós tagságunk alatt az európai parlamenti választáskor a nők aránya egyötöd-egynegyed körül ingadozott. A 2009-es visszaesést követően 2014-ben emelkedett a nők jelenléte a jelöltek körében. (Lásd a 10. táblázatot.)

10. táblázat

A jelöltek száma nemek szerint, valamint a nőjelöltek aránya az európai parlamenti és az országgyűlési választások során

Év	Európai parlamenti választások			Országgyűlési választások	
	A jelöltek száma (fő)			Nőjelöltek aránya (százalék)	
	Nők	Férfiak	Együtt		
2002					17,8
2004	71	252	323	22,0	
2006					16,7
2009	68	262	330	20,6	
2010					18,3
2014	69	205	274	25,2	24,9

Forrás: valasztas.hu alapján.

A Fideszben, a 2009-es visszaesést követően, 2014-re emelkedett a nők aránya a jelöltek között. Az MSZP-ben éppen fordítva történt, a 2009-es jelentős emelkedést követően csökkent az arányuk. 2004-ben az SZDSZ-ben, 2009-ben az LMP-HP párt-szövetségben, 2014-ben az SMS körében volt a legmagasabb a nők aránya a jelöltek között. (Lásd a 11. táblázatot.) 2004-ben az SZDSZ a lista 10. helyétől, 2014-ben az SMS a 32. helyig következetesen alkalmazta a nemzetközi gyakorlatban ismert váltakozó jelölést nők és férfiak szerepeltetésekor.

11. táblázat

*A női jelöltek aránya pártok szerint 2004 és 2014 között
(százalék)*

Párt	2004	2009	2014
A Haza Nem Eladó Mozgalom Párt (A HAZA NEM ELADÓ)			22,2
Demokratikus Koalíció (DK)			21,4
Együtt – a Korszakváltók Pártja (EGYÜTT)–Párbeszéd Magyarországért Párt (PM)			27,3
Fidesz – Magyar Polgári Szövetség (Fidesz)*	25,0	15,2	25,4
Jobbik Magyarországért Mozgalom (Jobbik)		16,7	11,1
Lehet más a politika (LMP) – Humanista Párt (HP)**		39,1	23,5
MCF Roma Összefogás Párt (MCF)		23,5	
Magyar Demokrata Fórum (MDF)	7,6	10,6	
Magyar Igazság és Élet Pártja (MIÉP)	26,1		
Magyar Nemzeti Szövetség (MNSZ)	4,8		
Magyar Szocialista Párt (MSZP)	26,4	28,8	25,0
Magyar Munkáspárt (Munkáspárt)	37,5	13,8	
Seres Mária Szövetségesei (SMS)			44,4
Szociáldemokrata Párt (SZDP)	9,5		
Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ)	45,8	22,7	
Összesen	22,0	20,6	25,2

* 2009-től Fidesz-KDNP.

** 2014-ben LMP.

Forrás: valasztas.hu alapján.

2.3. Nők listahelyezése pártok szerint

2004-ben egy listát vezetett nő¹⁴ 2009-ben és 2014-ben 2-2 (Jobbik és MSZP¹⁵, illetve Fidesz és Jobbik¹⁶). 2009-ben az MSZP az első három helyen nőt indított, ennek eredményeként lett 75 százalékos a nőarány a mandátumot nyert képviselők körében.

A listahelyezés egyértelműen meghatározta a bekerülési esélyeket. A Fidesz–KDNP és a Jobbik kivételével nem nyert mandátumot nő. Romlott a nők listahelyezési pozíciója az előző választáshoz képest az első 5 helyezett tekintetében és javult

¹⁴ Dávid Ibolya (MDF).

¹⁵ Göncz Kinga (MSZP), Morvai Krisztina (Jobbik).

¹⁶ Pelczné Gáll Ildikó (Fidesz), Morvai Krisztina (Jobbik).

az első tíz helyen. Ez utóbbiban azonban csak a Fidesz–KDNP esetében volt reális bejutási esély.

12. táblázat

*Nőjelöltek aránya listahelyezés szerint
(százalék)*

Választási év	Első öt	Első tíz	Első harmad	Utolsó harmad
2004	11,3	26,8	33,8	39,4
2009	17,9	31,3	40,3	31,3
2014	15,9	37,7	39,1	29,0

Forrás: valasztas.hu alapján.

3. Az Európai Unió esélyegyenlőségi stratégiája

A demokratikus üzemmód feltétele, hogy a népesség felét kitevő nők férfiakétól eltérő értékrendje jelenjen meg az érdekérvényesítés folyamatában. Hogy ez közvetlenül a nők jelenlétével, vagy képviselőjükkel történjen, alapvető kérdés, de vizsgálata meghaladja a jelenlegi tanulmány kereteit. Nemzetközi tapasztalat szerint a nők nagyobb arányú részvételét a hatalom csúcán társadalmi helyzetük miatt rásegítő intézkedésekkel lehet javítani, mert az automatizmusokra hagyatkozva csupán lassú folyamat eredménye lehet. Az Európai Unió fejlett demokráciái közvetlen és közvetett eszközökkel támogatják a nők nagyobb arányú részvételét a politikai és gazdasági hatalomban.

Az Európai Unióban és korábbi szervezeteiben kezdettől fogva jelen van a nemek esélyegyenlőségének kérdése. A korábbi szűk körű figyelem (bérkülönbségek) folyamatosan tágul, a nemek társadalmi helyzetének egyre nagyobb területét fedi le. Az intézkedések száma nőtt és kiterjedtsége bővült.

Az Európai Unió jogalkotásában három alapfogalmat használ.

1. Az irányelvek (direktívák) minden tagállamra kötelezők, azokat be kell építeni a nemzeti törvényhozásba a tagországok parlamentjei útján.
2. A döntés csak az adott országra kötelező, és be nem tartása pénzügyi következményeket von maga után.
3. Az ajánlások (vélemények) nem kötelezők, de a bíróságok a döntésnél figyelembe veszik.

Az Európai Unió nők jogaival kapcsolatos tevékenységének négy szakasza különíthető el.

a) Az 1957 és 1975 közötti időszakban a bérkülönbségek álltak a jogalkotók figyelmének középpontjában. Az első kezdeményezés a Nemzetközi Munkaügyi Hivataltól indult el, amely 1951-ben határozatban fogalmazta meg az egyenlő értékű munkáért egyenlő bér elvét. A Római szerződés 119. cikkelye (1957) szintén előírta az egyenlő munkáért egyenlő bér követelményét. Szakirodalmi források szerint az egyenlő elbánás szorgalmazása a bérezésben nem csupán a nők helyzetének javítására irányult, sőt gyanítható, hogy elsősorban gazdasági érdeket szolgált, az egyenlő versenyfeltételek megteremtésének a szolgálatában állt. Azt célozta, hogy ne legyenek lényeges különbségek a bérekben, ami megmozgatja a tőkét, egyenlőtlen feltételeket teremtve a tagországokban a befektetések tekintetében (<http://www.ofakht.hu/dokument/eselyegy/kozosseg.html>). Az egyenlő bérezés elve, a bérrés megszüntetése azóta is folyamatosan napirenden van.

b) Az 1960 és 2000 között a hangsúly az egyenlő elbánásra helyeződött a politikai döntéshozatali folyamatokban, a foglalkoztatásban, a munkafeltételekben, a szakképzésben, és az előmenetelben. Erre a korszakra esik a pozitív diszkrimináció kiterjedt alkalmazása. Az első pozitív akcióprogramot (1988–1990) 1988. március 8-án hirdette meg az Európai Bizottság, és fő célként a nők arányának javítását jelölte meg a társadalom minden szintjén és az uniós intézményrendszerben. A program a toborzásra és kiválasztásra, a karriergondozásra, a képzésre, a szociális infrastruktúrára, az informáltságra irányult. 1996-ban fogadta el az Európai Bizottság a nemekre vonatkozó ún. főáramstratégiát, amely az esélyegyenlőség követelményét a döntéshozatal minden szintjére kiterjesztette (*Commission of the European Communities* [1998]). A stratégia alapját a Pekingi Cselekvési Program jelentette, ami napjainkig meghatározza a nőkérdés kezelését. A későbbiekben a hangsúly a Foglalkoztatási Stratégia esélyegyenlőségi szemléletének megvalósítására tevődött át. Az irányelvek, döntések és ajánlások a nők társadalmi helyzetének egyre szélesebb körét fogták át. Folytatódtak a pozitív akcióprogramok, és a keretprogramokban (5–7. program) a diszkrimináció tilalma kiterjed a politika, a gazdaság, a kultúra minden területére.

c) Az ezredforduló utáni évtizedben az esélyegyenlőséget célzó intézkedések, javaslatok a nők mellett más társadalmi csoportokat is érintenek. 2005-ben az Európai Bizottság megfogalmazta a megkülönböztetés-mentességet mindenki számára (*Az Európai Unió Hivatalos*

Lapja [2005]). Elkészült 2006–2010-es ütemterv,¹⁷ és a nők chartája (2010).¹⁸ 2007-et az Európai Parlament és a Tanács a „Mindenkire Számára Biztosítandó Esélyegyenlőség Európai Éveként” jelölte meg (*Az Európai Unió Hivatalos Lapja* [2006]). Nyitányaként 2007. januárban „Egyenlőség Csúcstalálkozót” rendeztek.

d) Napjainkban a Nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó stratégia (2010–2015), és a Nemek közötti esélyegyenlőség Európai Paktuma (2011–2020) a cselekvés vezérfonala. A stratégia az ütemtervre és a nők chartájára épül (*EC* [2010b]). A stratégia a nők gazdasági függetlenségét biztosító foglalkoztatást az Európa 2020 stratégiában meghatározott 75 százalékos szintben jelöli meg. A munka és a magánélet közötti egyensúly megteremtését, az egyenlőtlen díjazás felszámolását, egyenlőséget a döntéshozatalban és a külpolitikában, a nemi alapú erőszak megszüntetését, a nők és a férfiak közötti egyenlő bánásmódot jelöli meg prioritása között (*Az Európai Unió Hivatalos Lapja* [2005]). 2011-ben megerősítették a 2006-ban hozott Nemek közötti esélyegyenlőség Európai Paktumát, amelynek három prioritása a bérkülönbség felszámolása a 2020-as Európai Stratégia elveire (foglalkoztatás, oktatás, szegénység), alapozva, a munka és a magánélet összehangolása, valamint a nők elleni erőszak elleni küzdelem. A férfiak társadalmi helyzetének kritikus elemei nem érik el a döntéshozók ingerküszöbét.

Bár a határozatok, ajánlások, stratégiák, akcióprogramok nagy száma jelentős előrelépést sejtet, ez nem következett be. A hatalmas apparátusi létszám és a ráfordított költségek nincsenek arányban a gyakorlati eredményekkel. Az Európai Bizottság is elismeri 2013-as jelentésében, hogy ha a jelenlegi ütemben történnek változások, akkor a 75 százalékos foglalkoztatási szint eléréséhez majdnem harminc év szükséges, az egyenlő bérezés gyakorlati megvalósításához több mint hetven év, a parlamenti részvétel 40 százalékos arányának eléréséhez, valamint Európa legnagyobb vállalatainak igazgatótanácsában a nemek szerinti egyensúly megteremtéséhez több mint húsz év, és csaknem negyven év a háztartási feladatok egyenlő megosztásához. „Ha semmi nem változik, akkor sokunk nem fogja megélni a nők és férfiak közötti egyenlőséget” (*EC* [2014]).

¹⁷ Az ütemterv (roadmap) hat prioritása: 1. a nők és férfiak azonos mértékű gazdasági függetlensége, 2. a magánélet és a kereső munka összeegyeztetésének segítése, 3. a nemek egyenlő mértékű képviselete a döntéshozatalban, 4. a szexuális erőszak valamennyi formájának felszámolása, 5. a nemi sztereotípiák leküzdése, 6. a nemek közötti esélyegyenlőség biztosítása a fejlesztéspolitikában és a külpolitikában. (*Commission of the European Communities* [2006]).

¹⁸ A nők chartája a munkaerő-piaci esélyegyenlőség és egyenlő mértékű gazdasági függetlenség biztosításának, a nemek közötti bérkülönbség csökkentésének, a döntéshozatalbeli esélyegyenlőség, a nemi alapú erőszak felszámolásának, a nemek közötti egyenlőség uniós kívüli figyelemmel kísérésének követelményét fogalmazza meg (*EC* [2010a]).

A skandináv államok kivételével a stratégiákban megfogalmazott elvek a gyakorlatban nem érvényesülnek. Sérül az egyenlő bánásmód elve és a mainstreaming-szemlélet. A fajsúlyos kérdések (nemek szerinti bérrés, horizontális és vertikális mobilitási korlátok, diszkrimináció jelenléte társadalmi szinten és a munkahelyeken, kereső munka és magánélet összehangolása, sztereotípiák kezelése, munkaerő-piaci szegregáció értelmezése) évtizedek óta megoldatlanok. A határozatok, ajánlások nélkülözik a tudományos megalapozottságot (munkaerő-piaci szegregáció, sztereotípiák felszámolása). A női foglalkoztatás bővítésének igénye makrogazdasági követelményekből ered, az egyéni érdeket szolgáló választási szabadság a különféle munkaerő-értékesítési stratégiák között nem valósul meg, de még napirendre sem kerül. A tagállami ráhatás minimális. Miközben a költségvetési egyensúly hiányának szankcionálása meglehetősen drasztikus, a nemi alapú diszkrimináció felett szemet huny az Unió. A férfiak társadalmi helyzetének kritikus vetületei fel sem merülnek. A jelenkori válság visszavetette az esélyegyenlőségi kérdések iránti korábbi érdeklődést, a figyelem a pénzügyi, költségvetési egyensúly irányába tolódott el. Az Európa 2020 stratégiában az esélyegyenlőség, mint prioritás nem szerepel. Kérdés egyáltalán, hol helyezkedik el a nemek közötti esélyegyenlőség követelménye a társadalmi problémák halmazában.

Irodalom

- ANTAL, A. B. – IZRAELI, D. N. [1993]: A Global Comparison of Women in Management: Women Managers in Their Homelands and as Expatriates. In: *Fagenson, E. (ed.): Women in Management: Trends, Issues and Challenges in Managerial Diversity*. Sage. Newbury Park. pp. 52–96. *Az Európa 2020 stratégia célkitűzései*. http://ec.europa.eu/europe2020/targets/eu-targets/index_hu.htm
- AZ EURÓPAI UNIÓ HIVATALOS LAPJA [2005]: Megkülönböztetés-mentesség és esélyegyenlőség mindenki számára – Keretstratégia. A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának (2005. június 1.) – COM(2005) 224. Szeptember 24. C236.
- AZ EURÓPAI UNIÓ HIVATALOS LAPJA [2006]: Az Európai Parlament és a Tanács 771/2006/EK határozata (2006. május 17.) az Esélyegyenlőség mindenki számára európai évről (2007) – az igazságos társadalom irányában. 2005. május 31. L146.
- COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES [1998]: *Equal Opportunities for Women and Men in the European Union. Annual Report 1997*. COM(98) 122. Employment & social affairs. Equality between women and men. Directorate-General for Employment, Industrial Relations and Social Affairs, Office for Official Publications of the European Communities. Luxembourg.
- COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES [2000]: *Incorporating Equal Opportunities for Women and Men into all Community Policies and Activities. Communication from the Commission*. COM(96) 67 final. 21 February. Brussels.

- COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES [2006]: *Roadmap for the Equality Between Women and Men 2006–2010. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions.* (CES (2006)275). COM (2006) 92 final. 1 March. Brussels.
- COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION [2011]: *Council Conclusions on the European Pact for Gender Equality for the Period 2011–2020.* Council Meeting. 7 March. Brussels. http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lsa/119628.pdf
- EB (EURÓPAI BIZOTTSÁG) [2008]: *Megkülönböztetés-mentesség és esélyegyenlőség: Megújított kötelezettségvállalás. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának.* COM(2008) 420. Július 2. Luxembourg.
- EC (EUROPEAN COMMISSION) [2010a]: *A Strengthened Commitment to Equality Between Women and Men. A Women's Charter.* COM(2010) final. 5 March. Brussels.
- EC [2010b]: *Strategy for Equality Between Women and Men 2010–2015. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions.* COM(2010) 491. final. 21 September. Luxembourg.
- EC [2014]: *Database on Women and Men in Decision-Making.* http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/gender-decision-making/database/highlights/index_en.htm
- EP (EUROPEAN PARLIAMENT) [2014]: *Public Opinion Review. European Elections 1979–2009.* DG Communication. http://www.europarl.europa.eu/pdf/elections_results/review.pdf
- KONCZ K. [1984]: A feminizálódás jelensége és történelmi folyamata. *Magyar Tudomány.* 91. évf. 2. sz. 130–136. old.
- KONCZ K. [1994]: A bővülő foglalkoztatás ára: a pályák elnöiesedése. *Társadalmi Szemle.* 49. évf. 8–9 sz. 122–132. old.
- Nők jogai és esélyegyenlőség.* <http://www.europarl.europa.eu/committees/hu/femm/press-releases.html#menuzone>
- Worldwide Guide to Women in Leadership.* <http://www.guide2womenleaders.com/Current-Women-Leaders.htm>

Summary

The position of women is weak in the highest decision-making bodies of Europe. The large number of strategies, decisions, recommendations, and action programs foreshadows considerable improvement, what did not ensue, however, in the past decades. While men dominate the top positions in the European Union, women are present particularly in the European Parliament (EP), showing a large difference by countries and parties. The Hungarian female participation in the EP is one of the lowest among member states. The study presents data on women in the parliamentary institution of the EU and provides an overview of the progress made so far. It also analyses mechanisms supporting women's access to the EP. Parties play a key role in this process because the electoral will prevails on the basis of party preference, while getting mandates depends on the parties' nomination practices, their ranking on the list and chance of winning.